

O'qituvchi: K. Polvonov

FAN: Jahon tarixi

SINF: 8-sinf

MAVZU: Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi

TEXNOLOGIK XARITA

MAVZU	8-sinf Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi
Maqsad, vazifalar	Maqsad: O'quvchilarga Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi to'g'risida bilimlar berish Vazifalar: - o'quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish uyg'otish, ularda mavzu asosida bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va kengaytirish. - mavzuga oid tarqatilgan materiallarni o'quvchilar tomonidan yakka va guruh holatida o'zlashtirib olishlari hamda suhbat munozara orqali tarqatma materiallardagi matnlar qay darajada o'zlashtirilganligini nazorat qilish, ularni bilimini baholash.
O'quv jarayonining mazmuni	O'quvchilarga Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi to'g'risida bilimlar berish
O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi	Uslub: Og'zaki bayon qilish, "Baxtli tasodif" o'yini , "Tushunchalar mazmuni" , "BBB" texnologiyasi. Shakl: suhbat-munozara, amaliy mashg'ulot, kichik guruhlar va jamoada ishlash. Vosita: Tarqatma materiallar: matnlar, portretlar. Usul: Tayyor yozma materiallar va chizmalar asosida. Nazorat: Og'zaki nazorat, savol-javoblar, kuzatish, o'z-o'zini nazorat qilish. Baholash: Rag'batlantirish, 5 balli tizim asosida baholash.
Kutiladigan natijalar	O'qituvchi: mavzuni qisqa vaqt ichida o'quvchilar tomonidan o'zlashtirishiga erishadi, o'quvchilar faolligini oshiradi. O'quvchilarda darsga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Bir mashg'ulot jarayonida o'quvchilarni baholaydi. O'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishadi. O'quvchilar tomonidan yozma axborotni mustaqil o'rganish, uni xotirada saqlash, boshqalarga yetkazish, savol beri shva savollarga javob berishga o'rgatadi. O'quvchi: Yangi bilimlarni egallaydi. Yakka holda va guruh bo'lib ishlashni o'rganadi. Nutqi rivojlanadi va eslab qolish qobiliyati kuchayadi, o'z-o'zini nazorat qilishni o'rganadi, qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotga ega bo'ladi va baholay oladi.
Kelgusidagi rejalar (tahlil, o'zgarishlar)	O'qituvchi: Yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va darsda tatbiq etish, takomillashtirish. O'z ustida ishlash, mavzuni hayotiy voqealar bilan bog'lash. Pedagogik mahoratni oshirish. O'quvchi: matn bilan mustaqil ishlashni o'rganadi. O'z fikrini ravon bayon qila oladi. Shu mavzu asosida qo'shimcha materiallar topadi, ularni

	o'rganadi. O'z fikri va guruh fikrini tahlil qilib bir yechimga kelish malakasini hosil qiladi.
--	---

DARSNING BLOK CHIZMASI

	Dars bosqichlari	Vaqt
	Tashkiliy qism	3 minut
	O'tilgan mavzuni takrorlash	12 minut
	Yangi mavzuni guruhlar bilan ishlash	15 minut
	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 minut
	Baholash	3 minut
	Uyga vazifa	2 minut

Darsning borishi

I. Tashkiliy qism:

O'quvchilar bilan salomlashish, sinf tozaligiga e'tibor qaratish, o'quvchilarni darsga tayyorlash, davomatni aniqlash, uyga berilgan vazifalarni tekshirish, O'zbekistonda va dunyoda sodir bo'layotgan yangiliklar bilan (topshiriq berilgan o'quvchilar orqali) tanishtirish.

Darsning jihozlanishi va darsga hozirlik ko'rish

1. Darslik, mavzuga oid rasmlar
2. Dunyo va O'zbekiston xaritasi
3. Tarqatma materiallar: (topshiriqlar yozilgan kartochkalar)
4. Sinf xonasini guruhlarga ishlashga tayyorlash (sinf o'quvchilarining soniga qarab 4, 5 guruhga bo'lib, stollarni qo'yib chiqish)

Dars turi: Aralash

Dars jarayonida qo'llaniluvchi metodlar: **“Baxtli tasodif” o'yini**, **“Tushunchalar mazmuni”**, **“BBB”** texnologiyasi.

Sinfni guruhlar bilan ishlashga tayyorlash

O'quvchilarni guruhlarda ishlashga tayyorlash uchun dars boshlanishidan avval ularga **“Baxtli tasodif” o'yini**, **“Tushunchalar mazmuni”**, **“BBB”** texnologiyasi haqida tushunchalar beriladi.

II. O'rganilgan mavzuni so'rab baholash

O'quvchilar quyidagi **“Baxtli tasodif”** bilet savollarini olib javob beradilar:

(Bunda 5 ta bilet savollari oldindan tayyorlangan bo'ladi, 3 ta bilet savollari to'liq yozilgan, bittasida **“Baxtli tasodif”**- 5 baho deb yoziladi, o'quvchiga o'z-o'zidan 5 baho quyiladi, bitta biletga o'tilgan mavzuni to'liq so'rab baholash deya yoziladi, o'quvchi to'liq javob beradi....)

(o'qituvchi biletleri yoki undagi savollarni ko'paytirishi mumkin)

III. Yangi dars mazmuni (8-sinf Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi):

O'qituvchi yangi mavzuni tushuntiradi

Ma'ruza quyidagi tartibda tushuntiriladi:

- ❖ XVI asrda Angliya
- ❖ Kontreformatsiya
- ❖ Angliya Yelizaveta hukmronligi davrida (1558-1603)
- ❖ Dengiz hukmronligi uchun kurash

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash uchun

1) Savollar (Tezlik bilan o`quvchilar javob beradilar)

1. Mutlaq monarxiya haqida nimalarni bilib oldingiz?
2. Angliyaning bugungi to`liq rasmiy nomini ayting. U davlat tuzumiga ko`ra qanday davlatligini aniqlang.
3. Angliyadagi reformatsiya va kontreformatsiyalar haqida nimalarni bilib oldingiz?
4. XVI asr Angliya tarixida qanday ahamiyatga ega?
5. Yelizaveta I ichki va tashqi siyosatda qanday muvaffaqiyatlarga erishdi?

2) “Tushunchalar mazmuni” texnologiyasidan foydalanish

T/r	Tushunchalar	Mazmuni
1	Veto	<i>(lotincha - taqiqlayman) - davlat boshlig`ining biror qonunni yoki qarorni kuchga kirishdan to`xtatib q o`yish huquqi.</i>
2	Kontreformatsiya	
3	Monarxiya	
4	...	
5		
6		

V. Dars yakunlanadi va baholanadi

O`quvchilar tomonidan bajarilgan topshiriqlarni o`qituvchi baholash uchun o`quvchilarning uyga berilgan vazifalarni to`g`ri bajarganligi, darsdagi faol ishtiroki e`tiborga olinib baholanadi.

VI. Uyga vazifa

Yangi mavzuni darslik bo`yicha o`qib, mavzu oxiridagi savollarga javob tayyorlash va “BBB” jadvalini to`ldirib kelish

(O`quvchilarga misol tariqasida tushuntirib berish kerak)

BILDIM	BILARDIM	BILMOQCHIMAN

MA`RUZA 5- §. Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi

Mutlaq monarxiya. Mutlaq monarxiya (absolutizm) – oliy - hokimiyatning huquqi hech qanday qonun bilan cheklanmagan yagona bir shaxs - monarx qo`lida to`planishidir. Boshqamvning mutlaq monarxiya shakli siyosiy tarqoq mamlakatni yagona markaziy hokimiyat qo`l ostida birlashtirish natijasida vujudga keldi. Mutlaq monarxiya mamlakat tarqoqligiga barham berdi. Chunonchi, qirol Genrix USH Tyudor (1509-1547) butun mamlakatni yagona markaz – Londonga

bo'ysundirdi. Aynan mutlaq monarxiya feodallarning o'zaro ichki urushlariga barham bergan. Tyudorlar sulolasidan chiqqan yangi qirollar feodallar qo'shinlarini tarqatib yubordi. Bo'ysunishni istamagan feodallarning qo'rg'onlarini yer bilan yakson qildi. Isyonchilarning yerlari tortib olindi va qirollik mulkiga qo'shib yuborildi.

Shaharlarning huquqlari cheklab qo'yildi. Toifaviy-vakillik organi bo'lmish parlament butunlay bo'lmas-da, o'z ahamiyatini yo'qotdi. Yangi soliqlar joriy etish masalasidagina parlament roziligining shartligi belgilab qo'yildi. Angliya qirollari *veto* huquqiga ega edilar. Bu huquq ularga parlamentning har qanday qarorini taqiqlay ohsh imkonini berardi. Mamlakat ichki va tashqi siyosatining asosiy yo'nalishini parlament emas, tarkibini qirol tuzadigan Maxfiy Kengash belgilar edi.

XVI asrning Angliya tarixidagi o'rni. XVI asr Tyudorlar sulolasi asri bo'ldi. Bu yuz yillik Angliya tarixida chuqur iz qoldirgan uch yirik tarixiy hodisa bilan ajralib turadi. Bular - reformatsiya, mutlaq monarxiyaning kuchayishi va dengizda Angliya hukmronligining o'rnatilishi. Angliyada reformatsiya qirol Genrix VIII hukmronligi davriga to'g'ri keldi. Angliyada reformatsiya xalqning talabi bilan emas, balki qirolning xohish va irodasi bilan amalga oshirildi. Genrix VIII qirol hokimiyatini yanada mustahkamlash uchun cherkovni yerdan va boshqa mol-mulklardan mahrum etish haqida farmon chiqardi. Ularga qarashli bo'lgan yerlarning 2/3 qismi sotib yuborildi. Angliyada protestantlik ta'limotiga amal qiluvchi cherkov anglikan cherkovi deb ataldi. Qirol cherkov boshlig'i deb e'lon qilindi. Rim Papasi hokimiyati inkor etildi. Katolik cherkovining boyligi tortib olindi.

Kontrreformatsiya. Genrix VIII ning qizi Mariya o'z hukmronligi davrida (1553-1558) kontrreformatsiya o'tkazishga urindi. U o'zining cherkov boshlig'i ekanligidan foydalanib, protestantlikni shakkoklik deb e'lon qildi va katolik cherkovini tiklashga kirishdi. Mariya parlamentning Angliyada Rim Papasi hokimiyatini qayta tiklash haqidagi qarori chiqarilishiga erishdi. Ayni paytda shakkoklikka qarshi o'rta asrlar qonunlari qayta tiklandi. Mamlakatda qatag'on boshlandi, katolik dushmanlari olovda yondirildi. Shunday sharoitda ko'pchilik protestantlar Gennaniya va Shveytsariyaga qochib ketib jon saqladilar. Mariyaning qatag'on siyosati mamlakatda norozilikni kuchaytirib yubordi. Hukmron tabaqalar endi Genrix VIII ning boshqa qizi Yelizavetani qirollik taxtiga o'tqazishga qaror qildilar va Mariya vafotidan so'nggina bunga erishdilar.

Angliya Yelizaveta hukmronligi davrida (1558-1603). Yangi qirolicha ajoyib shaxsiy sifatlarga, kuchli irodaga va qobiliyatga ega edi. Yelizaveta I protestantlikni davlat dini deb e'lon qildi. Qirolichaning o'zi «Cherkov va dunyoviy ishlarning oliy hukmdori» unvonini oldi. Cherkov ibodatlarini endi xalqning katta qismiga tushunarsiz bo'lgan lotin tilida emas, balki ingliz tilida o'tkaziladigan bo'ldi. Yelizaveta I ning asosiy vazifalaridan biri mamlakat yaxlitligini mustahkamlash edi.

Dengiz hukmronligi uchun kurash. Angliyaning bu davrdagi ashaddiy dushmani katolik Ispaniyasi edi. Ispaniya qirolli Filipp II «shakkok» Angbya qiralichasi Yelizaveta I ga nafrat bilan qarardi. Bu davrda Gollandiyada Ispaniya zulmiga qarshi harakat boshlanganda Yelizaveta I Gollandiya taralida turdi. Oxu-oqibatda bu ikki davlat o'rtasida 1588- yilda umsh kebb chiqdi. Bo'lib o'tgan jangda Angliya g'alaba qozondi.

Veto (lotincha - taqiqlayman) - davlat boshlig'ining biror qonunni yoki qarorni kuchga kirishdan to'xtatib qo'yish huquqi.

Kontrreformatsiya - XVI-XVII asrlar o'rtalarida Yevropada Rim Papasi rahnamoligida reformatsiyaga qarshi qaratilgan diniy-siyosiy harakat.

Monarxiya (yunoncha - yakka hokimlik) – cheklanmagan huquqqa ega bo'lgan yakka shaxs boshqaradigan davlat.